

Haitalliset vieraslajit ja niiden hallinta Suomessa

Luento 1 – Johdanto

Suomen luonnonsuojeluliitto

JOHDANTO

1.1. Kurssin esittely ja oppimistavoitteet

1.2. Vieraslajeihin liittyvät määritelmät

1.3. Vieraslajitiedon lähteet

Kurssin taustaa

- Kurssi ja sen luennot on toteutettu 2022–2023 osana Suomen luonnonsuojeluliiton vetämää VieKas LIFE-vieraslajihanketta (2018–2023).
- Kurssin tavoitteena on edistää luonnonsuojelua puuttamalla haitallisten vieraslajien leviämiseen ja samalla vähentää vieraslajien aiheuttamaa luontokatoa Suomessa ja Pohjoismaissa.
- Kurssi vähentää luontokatoa perehdyttämällä vieraslajien leviämistä aiheuttavien työkenttelevät tulevat ja nykyiset ammattilaiset vieraslajeihin ja niiden leviämistapoihin, vieraslajien aiheuttamiin haittoihin sekä niiden torjuntaan.
- Kurssin on suunnitellut ja toteuttanut Suomen luonnonsuojeluliiton vieraslajiasiantuntija, biologi FM Markus Seppälä läheisessä yhteistyössä Viher- ja puutarha-alan opettajayhdistyksen VIPU ry:n kanssa.

Kurssin luentojen aiheet

1. Johdanto – perustermit ja tietolähteet haltuun
2. EU:ssa ja Suomessa haitallisiksi säädettyjen vieraslajien luettelo
3. Mitä haittoja vieraslajit voivat aiheuttaa?
4. Vieraslajien leviämisväylät ja -tavat ja leviämisen ennaltaehkäisy
5. Vieraslajilainsäädäntö ja hallintasuunnitelmat
6. Vieraslajien torjunta
7. Vieraslajijäte ja sen käsittely
8. Syventävää tietoutta vieraslajien hallintatoimien suunnittelijoille

Mitä opit tämän kurssin avulla?

- Hallitset vieraslajeihin ja haitallisiin vieraslajeihin liittyvät termit ja sanaston.
- Osaat löytää ja käyttää ajantasaista tietoa vieraslajeista ja niiden havainnoista.
- Ymmärrät haitallisten vieraslajien ja niiden aiheuttaman haitan merkityksen luonnolle ja taloudelle sekä oman työsi merkityksen näiden haittojen ennaltaehkäisyssä tai minimoimisessa vieraslajilainsäädännön mukaisesti.
- Tunnet vieraslajien leviämistavat ja -väylät Suomeen ja Suomen sisällä, ja osaat toimia kustannustehokkaasti leviämiskielten vähentämiseksi tai poistamiseksi.
- Hallitset perustiedot vieraslajien torjunnasta ja torjuntatoimien suunnittelusta.

Mitä hyötyä kurssista on sinulle?

Puutarha- tai luonto- ja ympäristöalan tulevana ammattilaisena sijoitut tehtäviin, joissa tehdyt päätökset voivat joko auttaa vieraslajeja leviämään tai pysäyttää niiden leviämisen.

Vieraslajitiedolla varustettu ammattilainen voi nähdä ja ratkaista vieraslajien leviämiskit ennalta – ja säästää yritykseltään tai työnantajaltaan mahdollisesti mittavia ja jossain tapauksissa kalliita leviämiskitkoja.

Haitallisiin vieraslajeihin liittyvää osaamista arvostetaan ja vieraslajien hallintaan liittyvillä palveluilla on tilausta.

1.2. Vieraslajeihin liittyvät määritelmät

Mikä on vieraslaji?

Vieraslaji on eliölaji (kasvi-, eläin-, sieni- tai mikrobilaji,) jonka *ihminen on tarkoituksella tai vahingossa kuljettanut* sen luontaiselta levinneisyysalueelta sellaiselle uudelle alueelle, jossa sitä ei ole aikaisemmin esiintynyt.

Ihmisen myötävaikutus vieraslajin leviämisessä on olennainen, sillä ihminen auttaa vieraslajin sellaisen *leviämisesteen* – kuten valtameren tai vuoriston – yli, jota laji ei (hyvin todennäköisesti) pystyisi omin keinoin ylittämään.

Leviämiseste = lajille epäsuotuisa alue, joka erottaa kahta lajille sopivaa elinaluetta.

Mikä on vieraslajin ja tulokaslajin ero?

Toisin kuin vieraslaji, tulokaslaji laajentaa omaa luontaista leviämisaluettaan uudelle maantieteelliselle tai uuden valtion alueelle ilman ihmisen myötävaikutusta.

Tulokaslajeiksi luokiteltavia lajeja siirtyy tällä hetkellä pohjoiseen ja Suomeen ilmaston lämpenemisen seurauksena. Ilmaston lämmitessä myös Suomen luontoon kuuluvien lajien leviämisalueen rajat siirtyvät pohjoisemmaksi.

Tulokaslajeina Suomeen tulevia lajeja ei koske EU:n tai Suomen vieraslajilainsäädäntö.

Esimerkkejä Suomeen omin voimin levinneistä tulokaslajeista:

rusakko, neitoperhonen, kultasakaali, merimetso ja villisika

Vieraslaji ja haitallinen vieraslaji?

Kaikki vieraslajit eivät ole haitallisia vieraslajeja. Monista vieraslajeista on myös hyötyä, kuten ruoaksi viljeltävistä kasvilajeista. Joissain tapauksissa haitalliseksi luokitelluista vieraslajeista voi olla yhdelle tai useammalle alueen alkuperäiselle lajille myös hyötyä, kuten ravintoa tai suojaa saalistajilta. Tavallisesti vain 5–20 % tietyn alueen vieraslajeista todetaan aiheuttavan haittaa joko luonnolle tai ihmisten taloudelle tai terveydelle.

Suomessa ja Suomen lainsäädännössä haitallisella vieraslajilla tarkoitetaan vieraslajia, jonka on todettu uhkaavan luonnon monimuotoisuutta tai siihen liittyviä ekosysteemipalveluita.

Haitalliseksi säädetty vieraslaji (EU ja Suomi)

Osa haittaa aiheuttavista vieraslajeista aiheuttaa niin merkittäviä vahinkoja, että se vaatii lainsäädännön tukemia torjunta- tai muita toimia joko Suomessa valtakunnallisesti tai koko EU-alueella.

Koko EU:n aluetta koskevat vieraslajit on koottu EU:n vieraslajiluetteloon ja Suomen vieraslajiasetuksella säädetty vieraslajit kansalliseen vieraslajiluetteloon. Luetteloita päivitetään tarpeen mukaan ja tutkimustiedon lisääntyessä.

Suomessa molempien listojen lajeja koskevat lakisääteiset velvoitteet tai rajoitteet.

Tärkeää muistaa: mitään vieraslajia ei saa päästää leviämään ympäristöön
(Vieraslajilaki 3§)

1.3. Vieraslajitiedon lähteet

Mitä vieraslajitietoa tulet tarvitsemaan työssäsi?

Kun teet tietyllä alueella vieraslajin torjuntaa:

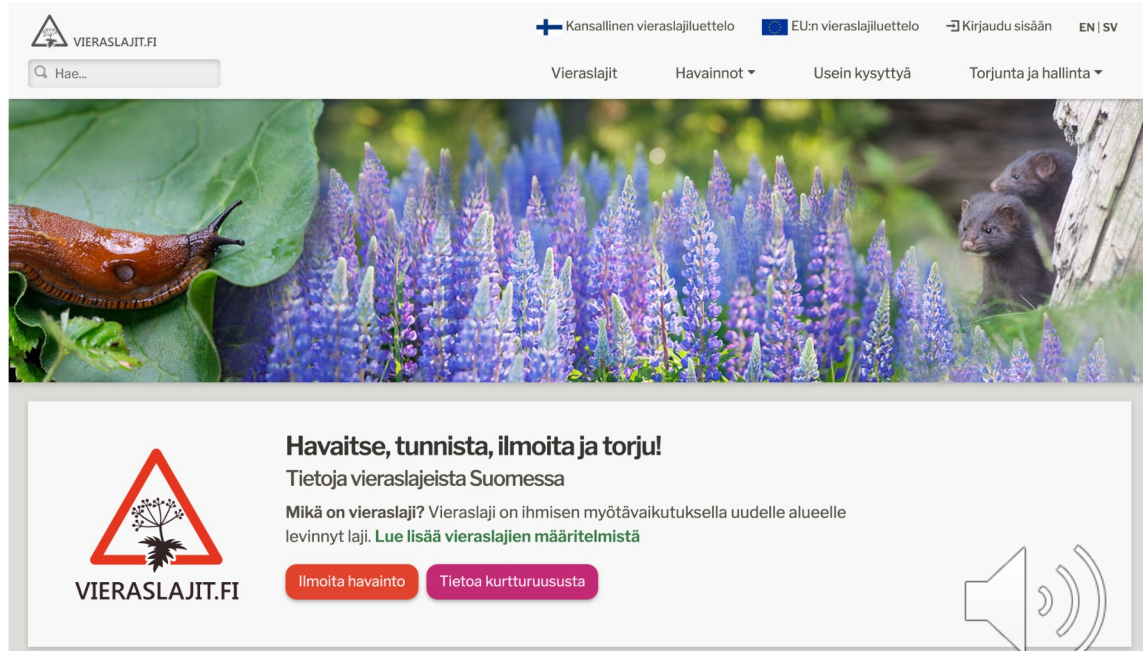
- Miten varmistut vieraslajin oikeasta tunnistuksesta (esim. kurturuusu vai sallittu tarhakurturuusu)?
- Ymmärrät ja osaat noudattaa työnantajan antamia torjuntaohjeita.
- Osaat arvioida, onko valittu torjuntakeino oikea ottaen huomioon kasvukauden kohdan ja torjuttavan lajin lisääntymis- ja leviämistapa?

Mistä löydän tarvitsemaani tietoa?

Suomen vieraslajiportaali – Vieraslajit.fi

- Lajien tunnistaminen,
- haitat,
- leviäminen,
- torjunta,
- viestintä,
- lainsäädäntö ja vieraslajien hallintasuunnitelmat

VIERASLAJIT.FI

Kansallinen vieraslajiluettelo EU:n vieraslajiluettelo Kirjautu sisään EN | SV

Hae...

Vieraslajit Havainnot Usein kysyttyä Torjunta ja hallinta

Havaitse, tunnista, ilmoita ja torju!
Tietoja vieraslajeista Suomessa

Mikä on vieraslaji? Vieraslaji on ihmisen myötävaikutuksella uudelle alueelle levinnyt laji. [Lue lisää vieraslajien määritelmistä](#)

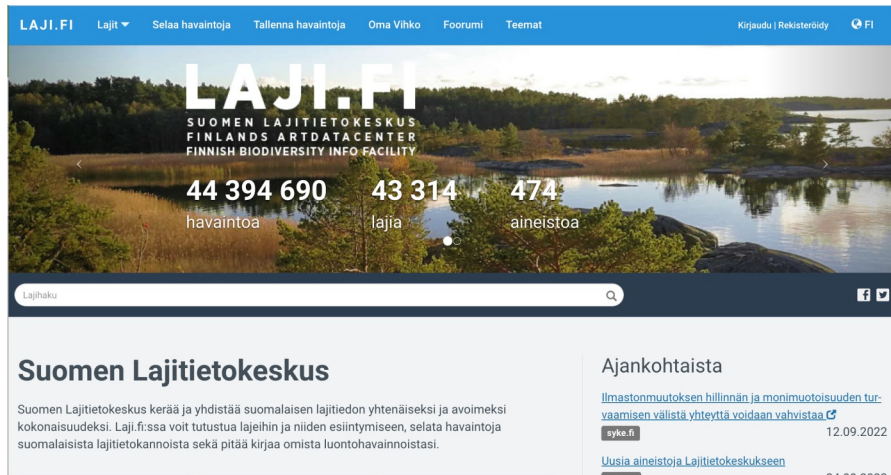
Ilmoita havainto Tietoa kurturuudesta

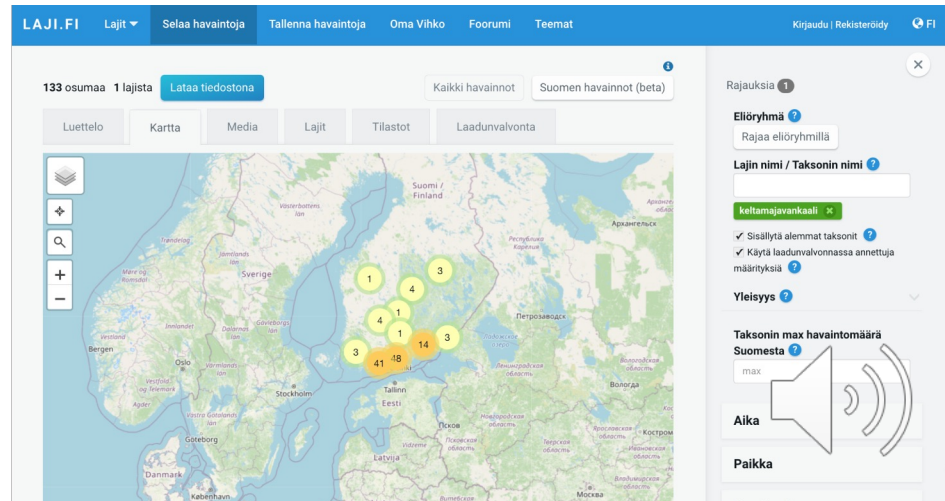
Mistä löydän tarvitsemaani tietoa?

Vieraslajihavainnot ja torjutut vieraslajikohteet

Laji.fi on Suomen Lajitietokeskuksen ylläpitämä lajitietopalvelu, johon kootaan vieraslajihavaintojen lisäksi kaikki Suomessa tehdyt lajihavainnot.

The screenshot shows the Laji.fi homepage. At the top, there is a navigation bar with the Laji.fi logo and menu items: Lajit, Selaa havaintoja, Tallenna havaintoja, Oma Viikko, Foorumi, Teemat, Kirjautu | Rekisteröidy, and a language selector (FI). Below the navigation bar is a large banner image of a lake and forest. The banner contains the Laji.fi logo and the text "SUOMEN LAJITIEKESKUS FINLANDS ARTDATACENTER FINNISH BIODIVERSITY INFO FACILITY". Below the banner, there are three statistics: "44 394 690 havaintoa", "43 314 lajia", and "474 aineistoa". A search bar is located below the statistics. At the bottom of the page, there is a section titled "Suomen Lajitietokeskus" with a brief description of the organization and a link to "Ajankohtaista" (Latest news).

The screenshot shows the Laji.fi search results page. The navigation bar is the same as on the homepage. Below the navigation bar, there is a search bar with the text "133 osuama 1 lajista" and a button "Lataa tiedostona". To the right of the search bar, there are filters for "Kaikki havainnot" and "Suomen havainnot (beta)". Below the search bar, there are tabs for "Luettelo", "Kartta", "Media", "Lajit", "Tilastot", and "Laadunvalvonta". The "Kartta" tab is selected, showing a map of Finland with several yellow circles indicating the locations of observations. The circles are numbered 1 through 14. To the right of the map, there is a sidebar with filters for "Rajauksia", "Eliöryhmä", "Lajin nimi / Taksonin nimi", "keltamajavankaali", "Sisällyttää alemmat taksonit", "Käytä laadunvalvonnassa annettuja määrittelyjä", "Yleisyys", "Taksonin max havaintomäärä Suomesta", "Aika", and "Paikka".

Laji.fi → Selaa havaintoja: jättipalsamihavainnot Tampereella

LAJI.FI Lajit ▼ Selaa havaintoja Tallenna havaintoja Oma Vihko Foorumi Teemat Kirjautu | Rekisteröidy FI

250 osumaa 1 lajista [Lataa tiedostona](#)

Luettelo Kartta Media Lajit Tilastot Laadunvalvonta

Rajauksia 2

Eliryhmä ?

Lajin nimi / Taksonin nimi ?

Sisällytä alemmat taksonit ?
 Käytä laadunvalvonnan annettuja määrittäyksiä ?

Vleisyys ? ▼

Taksonin max havaintomäärä Suomesta ?

Aika

Paikka

Maa ? ▼

Maakunta ? ▼

Eläömaakunta ? ▼

ELY-keskus ? ▼

Kunta ? ▲

Tampere

Laji.fi → Selaa havaintoja: Ilmoitetut torjunnat eteläisessä Suomessa

LAJI.FI Lajit Selaa havaintoja Tallenna havaintoja Oma Vihko Foorumi Teemat Kirjautu | Rekisteröidy FI

1 297 osumaa 11 lajista Lataa tiedostona Kaikki havainnot Suomen havainnot (beta)

Luettelo Kartta Media Lajit Tilastot Laadunvalvonta

Umeå, Sundsvall, Gävle, Uppsala, Gävleborgs län, Västernorrlands län, Pori, Tampere, Hämeenlinna, Lahti, Jyväskylä, Joensuu, Kouvola, Lapua, Vantaa, Helsinki, Tallinn, Санкт-Петербург, Колпино, Ладожское озеро

1-10
11-100
101-1000
1001-10000
10001+

Aineistot

Aineisto 2

Rajaa aineistoilla

Sisällytetyt aineistot

Vieraslajien torjunta

Possuljetut aineistot

Lähdejärjestelmä ?

Tieteelliset kokoelmat

Rajaa kansallisiin tieteellisiin kokoelmiin ?

Rajaa tyyppinäytteisiin ?

Kokoelma

Vieraslajien torjunta

vieraslaji

Itämeren vieraslajihavainnot

Löydöksen vieraslajihavainnot

VieKas LIFE -projektin vieraslajihavainnot

Vieraslajihavainnot

Vieraslajihavainnotja

Vieraslajihavainnotja nisäkkäistä

Tunnisteet ja avainsanat

Uhanalaisuus ja asema

Lisätietoa aiheeseen liittyen

CABI ISC (Invasive species compendium) www.cabi.org/ISC

Hyödyllinen tietokanta haitallisista vieraslajeista, haitoista, levinneisyydestä, torjunnasta.

NOBANIS www.nobanis.org/

(Keski- ja Pohjois-Euroopan vieraslajiverkosto ja tietokanta): Hyvää tietoa ja tietokortteja (Fact sheets), mutta päivitetty viimeksi 2019.

Maa- ja metsätalousministeriön vieraslajisivut mmm.fi/vieraslajit

Vieraslajivastuuministeriö, Vieraslajiasioiden neuvottelukunta, uutiset vieraslajilainsäädännön muutoksista.

Lisätietoa luentoon liittyen

- www.Vieraslajit.fi – vieraslajiportaali
- Tätä kurssia tukeva vieraslajikurssi kotipuutarhureille, vaatii rekisteröitymisen Martta-Akatemiaan (Moodle): <https://moodle.mmg.fi/martat/login/index.php>
- Kirja: Jauni, M. & Seppälä, M. (2017) Kotipihan valtaajat – Opas haitallisten vieraslajien torjuntaan. 290 s. Into Kustannus.

Yhteenveto opitusta

Kaikki vieraslajit eivät ole haitallisia – vieraslajeja on myös hyödyllisiä ja neutraaleja tai harmittomia.

Omin voimin maahan saapuvat ja näin luontaista leviämisaluettaan kasvattavat lajit ovat tulokaslajeja, eivät vieraslajeja.

Vieraslajilainsäädäntö koskee ainoastaan EU:n ja Suomen vieraslajiluetteloihin lisättyjä lajeja. Vieraslajilain mukaan mitään vieraslajia ei saa kuitenkaan päästää ympäristöön.

Tärkeimmät vieraslajitiedon lähteet ovat kansallinen vieraslajiportaali (vieraslajit.fi) sekä Suomen Lajitietokeskuksen laji.fi -sivusto (vieraslajihavainnot ja tehtyjen torjuntatoimenpiteiden kirjaukset)

Finvasive LIFE LIFE17/NAT/FI/0528

Life on Euroopan unionin rahoitusjärjestelmä, jonka tarkoituksena on kehittää yhteistä ympäristöpolitiikkaa ja lainsäädäntöä tukemalla luonnonsuojelu- ja ympäristöhankkeita eri puolilla Eurooppaa.

VieKas LIFE (2018–2023) on Suomen luonnonsuojeluliiton vetämä haitallisiin vieraslajeihin keskittyvä hanke, jonka tavoitteena on lisätä suomalaisten kuntien ja asukkaiden vieraslajitietoisuutta sekä edistää vieraslajien kartoitus- ja torjuntatoimintaa.

Tämän kurssin luentojen sisältö ja muu hankkeen tekemä viestintä edustaa ainoastaan VieKas LIFE -hankkeen näkemyksiä. CINEA/Euroopan komissio ei ole vastuussa esityksen sisältämän informaation mahdollisesta käytöstä.

JYVÄSKYLÄ

